

career
enbek

**БІЛІКТІЛІК БАҒДАРЛАМАЛАРЫН ӨЗІРЛЕУ ЖӘНЕ
РӘСІМДЕУ ЖӨНІНДЕГІ ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР**

Астана – 2024

I. Жалпы ережелер

1. Осы Біліктілік бағдарламаларын әзірлеу және рәсімдеу жөніндегі әдістемелік нұсқаулар (бұдан әрі – Әдістемелік нұсқаулар) кәсіптік біліктілікті тану орталықтарына әдістемелік көмек көрсету мақсатында әзірленді.

Біліктілік бағдарламалары Біліктілік бағдарламаларын, сондай-ақ оларға қойылатын талаптарды әзірлеу және бекіту қағидалары¹ (бұдан әрі – Қағидалар) негізінде әзірленеді.

Біліктілік бағдарламаларының мазмұны тиісті кәсіптік стандарттардың біліміне, машығына/дағдыларына және құзыреттеріне қойылатын талаптарға, ал олар болмаған кезде Қазақстан Республикасының Еңбек кодексіне сәйкес белгіленген біліктілік талаптарына сәйкес айқындалады².

Біліктілік бағдарламаларының негізгі міндеті кәсіптік біліктілікті тануға үміткер кандидаттың кәсіптік стандарттардың талаптарына, ал олар болмаған кезде – белгілі бір жабдықты, әдіснаманы және (немесе) құралдарды пайдалана отырып, белгілі бір жұмыс жағдайларында білімді, машықты және дағдыларды қолдануға қойылатын біліктілік талаптарына сәйкестігін бағалау үшін пайдаланылатын шаралар кешенін айқындаудан тұрады.

2. Осы Әдістемелік нұсқауларда мынадай терминдер мен ұғымдар қолданылады:

1) біліктілік бағдарламасы – кәсіптік біліктілікті тануға үміткер кандидаттың кәсіптік стандарттардың талаптарына, ал олар болмаған кезде белгілі бір жабдықты, әдіснаманы және (немесе) құралдарды пайдалана отырып, белгілі бір жұмыс жағдайларында білімді, машықты және дағдыларды қолдануға қойылатын біліктілік талаптарына сәйкестігін бағалау үшін пайдаланылатын шаралар кешені;

2) білім – кәсіптік міндет шеңберінде іс-әрекеттерді орындау үшін қажетті зерделенген және меңгерілген ақпарат;

3) дағды – кәсіптік міндетті толығымен орындауға мүмкіндік беретін білім мен дағдыларды қолдану қабілеті;

4) информалды білім беру – білім беру ұйымдарынан және білім беру қызметтерін ұсынатын ұйымдардан тыс күнделікті қызмет барысында алынатын және оқыту нәтижелерін растайтын құжатты берумен сүйемелденбейтін білім беру түрі;

5) кәсіп – жеке тұлға жүзеге асыратын және оны орындау үшін белгілі бір біліктілікті талап ететін кәсіп түрі;

6) кәсіптер тізілімі – кәсіптік біліктіліктерді тану жүзеге асырылатын кәсіптер бойынша электрондық нысанда жүйеленген ақпарат жиынтығы;

7) кәсіптік біліктілікті тану саласындағы уәкілетті орган (бұдан әрі – уәкілетті

¹ «Біліктілік бағдарламаларын, сондай-ақ оларға қойылатын талаптарды әзірлеу және бекіту қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің м.а. 2023 жылғы 18 тамыздағы № 348 Бұйрығы.

² Қызметкерлерге қойылатын біліктілік талаптары және белгілі бір жұмыс түрлерінің күрделілігі кәсіптік стандарттар негізінде, ал олар болмаған кезде жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы, басшылар, мамандар және басқа да қызметшілер лауазымдарының біліктілік анықтамалығы, жұмысшы кәсіптерінің тарифтік-біліктілік сипаттамалары және ұйымдардың басшылары, мамандары және басқа да қызметшілері лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамалары негізінде белгіленеді.

орган) – Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген шектерде кәсіптік біліктілікті тануға басшылықты, сондай-ақ салааралық үйлестіруді жүзеге асыратын орталық атқарушы орган;

8) кәсіптік біліктілікті тану туралы құжат – кандидаттың кәсіптік біліктілігінің белгілі бір кәсіп бойынша еңбек функцияларын орындауға қойылатын талаптарға сәйкестігін куәландыратын құжат;

9) кәсіптік біліктілік – кәсіп бойынша еңбек функцияларын орындау үшін талап етілетін құзыреттерді меңгеруді сипаттайтын кәсіптік даярлық дәрежесі;

10) кәсіптік біліктілікті тану – кандидаттың кәсіптік стандарттар талаптарына, ал олар болмаған кезде біліктілік талаптарына сәйкестігін бағалау және шешім қабылдау рәсімі;

11) кәсіптік біліктілікті тану орталығы – Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен аккредиттелген, кәсіптік біліктілікті тануды жүзеге асыратын заңды тұлға;

12) кәсіптік стандарт – формалды және (немесе) формалды емес, және (немесе) информалды білім беру ескеріле отырып, білімге, машыққа, дағдыға, жұмыс тәжірибесіне, біліктілік деңгейі мен құзыреттілікке, кәсіптік қызметтің нақты бір саласындағы еңбек мазмұнына, сапасына және жағдайларына қойылатын жалпы талаптарды белгілейтін жазбаша ресми құжат;

13) өтініш беруші – кәсіптік біліктілікті тану жөніндегі қызметті жүзеге асыру үшін аккредиттеуге өтінім берген заңды тұлға;

14) Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіптер жіктеушісі – Қазақстан Республикасының аумағында қолданылатын кәсіптердің атауларын көрсететін және оларды орындалатын жұмыстардың түріне сәйкес дағдылардың деңгейі мен мамандануы бойынша жіктейтін стандарттау жөніндегі құжат;

15) құзырет – еңбек функциясын құрайтын бір немесе бірнеше кәсіптік міндетті орындауға мүмкіндік беретін дағдыны қолдану қабілеті;

16) машық – кәсіптік міндет шеңберінде жекелеген бірлі-жарым іс-әрекетті физикалық тұрғыдан және (немесе) ақыл-оймен орындау қабілеті;

17) формалды емес білім беру – оқыту орны, мерзімдері мен нысаны ескерілмей, білім беру қызметтерін ұсынатын ұйымдар жоспарлаған, ұйымдастырған және жүзеге асыратын және оқыту нәтижелерін растаушы құжат беріле отырып жүргізілетін білім беру түрі;

18) Ұлттық біліктілік жүйесінің цифрлық платформасы – 2023 жылғы 4 шілдедегі «Кәсіптік біліктілік туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 6-бабының 1-тармағында көзделген және «career.enbek.kz» домендік атауымен орналасқан ақпаратты қамтитын «Электрондық еңбек биржасы» жұмыспен қамтудың бірыңғай цифрлық платформасының порталы;

19) кәсіптік біліктілігін тануға үміткер кандидат (бұдан әрі – кандидат) – өзінің кәсіптік біліктілігін тану үшін ерікті түрде, өз бетінше немесе жұмыс берушінің жолдамасы бойынша жүгінген жеке тұлға;

3. Осы Әдістемелік нұсқауларда мынадай аббревиатуралар мен қысқартулар қолданылады:

ББ - біліктілік бағдарламасы

ҰКЖ -	Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіптер жіктеуші
КС -	кәсіптік стандарт
КБТО -	кәсіптік біліктілікті тану орталығы
ҰКП -	«Атамекен» Қазақстан Республикасының ұлттық кәсіпкерлер палатасы
ӨКП -	Облыстың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың кәсіпкерлер палатасы
ҰБЖ -	Ұлттық біліктілік жүйесі
ҰБЖ ЦП -	Ұлттық біліктілік жүйесінің цифрлық платформасы
ҰБШ -	ұлттық біліктілік шеңбері
СБШ -	салалық біліктілік шеңбері
ҚР ЕХӘҚМ -	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі

II. Біліктілік бағдарламасын әзірлеу процесі

4. КС-ны өтініш беруші немесе жұмыс істеп тұрған КБТО (бұдан әрі – әзірлеуші) дербес немесе:

- салалық қауымдастықтар мен жұмыс берушілер бірлестіктері;
- сертификаттаумен және біліктілік берумен айналысатын ұйымдар;
- тиісті кәсіптік бағыт бойынша мамандар даярлауға мамандандырылған білім беру ұйымдары қатарынан әдіскерлерді, консультанттар мен өкілдерді тарта отырып әзірлейді.

КС Қағидалармен бекітілген құрылым мен талаптарға сәйкес әзірленеді. Бекітілген КС құрылымы ³5 тараудан тұрады:

1-тарау. Жалпы ережелер

2-тарау. Емтиханның теориялық кезеңі туралы мәліметтер

3-тарау. Емтиханның практикалық кезеңі туралы мәліметтер

4-тарау. Жеке құзыреттерді бағалау

5-тарау. Бағалау өлшемшарттары

5. Бірінші тарау «**Жалпы ережелер**» келесідей толтырылады:

5.1. «**Біліктілік бағдарламасының атауы**» бөлімінде ББ атауы тиісті КС-да немесе ҰКЖ қызметінің атауында көрсетілген кәсіптің (мамандықтың) атауына сәйкес айқындалады, осыған байланысты тиісті кәсіптік стандарттың атауы, ал ол болмаған кезде – белгілі бір жабдықты, бағдарламалық қамтамасыз етуді, әдіснаманы және (немесе) құралдарды пайдалана отырып, белгілі бір жұмыс жағдайларында білімді, машықты және дағдыларды қолдану жөніндегі біліктілік талаптарына (біліктілік талаптарын қоса бере отырып) нұсқау көрсетіледі;

5.2. «**Глоссарий**» бөлімі – осы ББ-да қолданылатын терминдер мен анықтамалардың, қысқартулардың тізбесін қамтиды;

5.3. «**Кәсіптік біліктілікті тану**» бөлімі ҰКЖ, КС немесе біліктілік талаптарына сәйкес толтырылады, мынадай ақпаратты қамтиды:

³ Біліктілік бағдарламаларын, сондай-ақ оларға қойылатын талаптарды әзірлеу және бекіту қағидаларына 2-қосымша

- кәсіп коды;
- кәсіптің атауы;
- еңбек қызметінің түрі;
- ҰБШ/СБШ деңгейі көрсетіледі;
- еңбек функцияларының сипаттамасы;
- кәсіптік міндет⁴;
- машық;
- білім;
- жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар;
- тыйымдар мен шектеулер.

Осы тармақтар бойынша неғұрлым егжей-тегжейлі ұсынымдар осы Әдістемелік нұсқаулардың 1-қосымшасында берілген.

5.4. «Формалды емес білім беруді тану шарттары» және «Информалды білім беруді тану шарттары» бағандары, егер формалды емес және (немесе) информалды білім беру нәтижелерін тану жөніндегі талаптар тиісті КС-мен, ал олар болмаған кезде – біліктілік талаптарымен белгіленген жағдайда толтырылады⁵.

Ескертпе:

Формалды білім беруді тану үшін кандидат білім беру қызметтерін ұсынатын ұйым берген сертификатты немесе оқуды аяқтағаны туралы куәлікті ұсынады.

Информалды білім беруді тану үшін кандидат тану орталығына еңбек функцияларын орындау шеңберінде дағдылардың (машықтар мен білімдердің) сипаттамасын ұсынады.

5.5. «Жеке дағдыны немесе дағдылар тобын тану» деген кіші бөлімнің бағандары, сондай-ақ бекітілген КС талаптары немесе мемлекеттік органдар немесе жұмыс беруші белгілеген біліктілік талаптары (КС болмаған жағдайда) ескеріле отырып, «Кәсіптік біліктілікті тану» деген бөлім сияқты қағидат бойынша толтырылады.

Ескертпе:

Бұл бөлім дағдыларды немесе дағдыларды тану кәсіптік стандарттармен немесе біліктілік талаптарымен белгіленген жағдайда ғана толтырылады.

5.6. «Емтиханның құрылымы мен форматы» бағанында – емтихан теориялық және практикалық екі кезеңнен тұратындықтан, емтиханның әр кезеңін тапсыру ұзақтығын, шарттарын және реттілігін көрсете отырып, емтихан кезеңдерінің нысандарын (ауызша, жазбаша, компьютерлік, практикалық немесе олардың комбинациясы), емтихан форматы (онлайн және (немесе) офлайн) және әдістерін (тестілеу, эссе, міндеттерді шешу, дағдыларды көрсету және т. б.), емтихандардың теориялық және практикалық кезеңдеріне арналған сұрақтардың және (немесе) тапсырмалардың ұзақтығын, санын, сұрақтар мен тапсырмаларды орындау жөніндегі нұсқаулықтарды, жауаптарды бағалау өлшемшарттарын немесе тапсырмаларды орындау нәтижелерін қысқаша сипаттай отырып, оның объективтілігін қамтамасыз ету үшін бүкіл емтихан рәсімі қалай ұйымдастырылып, өткізілетіні анықталады.

⁴ ҚР ЕХӘҚМ 7.09.2023 жылғы № 377 бұйрығына сәйкес бекітілген КС үлгісінде «дағды» ұғымы «кәсіптік тапсырманы толығымен орындауға мүмкіндік беретін білім мен дағдыларды қолдану қабілеті» ретінде қолданылады.

⁵ Кәсіптік біліктіліктер туралы Қазақстан Республикасының 2023 жылғы 4 шілдедегі № 14-VIII ҚРЗ Заңы, 19-бап

Апелляциядан өту рәсімі Кәсіптік біліктілікті тану қағидаларына сәйкес жүргізілетінін атап өту ұсынылады⁶.

5.7. «Пайдаланылатын жабдықтардың тізбесі» бағанында компьютерлік техниканы, серверлік және коммутациялық жабдықты, арнайы аппаратураны, құралдарды қоса алғанда, емтихан өткізу үшін қажетті техникалық жарактандыру көрсетіледі. Қажет болған жағдайда тізбеге, егер тапсырмада көзделген болса, шығыс материалдарының, бұйымдарға немесе технологиялық процестерге арналған шикізаттың атауы мен саны қосымша енгізіледі.

6. 2-тарау. «Емтиханның теориялық кезеңі туралы мәліметтер»

Кәсіптік біліктілікті тану немесе жеке дағдыларды немесе дағдылар тобын тану рәсімі аясында кандидаттар өздерінің теориялық білімдерін талаптарға сәйкес көрсетуі керек. Теориялық кезең кандидаттардың теориялық білімдерін КС (біліктілік талаптары) талаптарына сәйкес бағалайды және келесілерді егжей-тегжейлі сипаттауды қамтиды:

- апелляциялық сұрақтарды қоса алғанда, емтиханға жіберілген сәттен бастап емтихан нәтижелерін ұсынғанға дейін теориялық емтихан (нысандар мен тәсілдер) өткізу рәсімдері;

- КС талаптарына немесе нәтижелерді есептеу жөніндегі нұсқаулықпен біліктілікті тану үшін қажетті біліктілік талаптарына сәйкес бөлімдер мен тақырыптар бойынша білімді бағалау сұрақтарының форматы, саны және бөлу көлемі;

- теориялық емтиханға арналған сұрақтар немесе тапсырмалардың мысалдары.

6.1. «Теориялық кезеңді өткізу нысандары мен әдістерінің сипаттамасы» бағанында

ББ әзірлеушісі біліктілік ерекшелігіне, КС мазмұнына және біліктілік талаптарына сүйене отырып, теориялық кезеңнің нысаны мен әдістерін дербес анықтайды.

Біліктілікті танудың теориялық кезеңі күндізгі (офлайн) және (немесе) қашықтықтан (онлайн) нысанда мынадай тәсілдермен өткізілуі мүмкін:

- жазбаша;
- ауызша;
- компьютермен;
- аралас.

Теориялық емтихан форматы емтихан материалының түрлерін (ашық сұрақтар, бір және (немесе) бірнеше дұрыс жауаптары бар көп таңдаулы тест сұрақтары, эсселер, ситуациялық тапсырмалар, кейс-стади және т. б.), емтихан ұзақтығын бөле отырып, біліктілікті тану шеңберіндегі білімнің мазмұндық салаларының (бөлімдерінің, кіші бөлімдерінің) тізбесін, нәтижелерді санау және апелляция өлшемшартын айқындайды.

6.2. «Білім бөлімдері мен тақырыптарының тізбесі» бағанында әзірлеуші кәсіптің ерекшелігіне және (немесе) жұмыс берушілердің талаптарына

⁶ Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2023 жылғы 6 қыркүйектегі № 374 бұйрығы.

сүйене отырып, СБШ деңгейіне сәйкес көрсетілген білім көлемін (тақырыптарды, бөлімдерді) игеру үшін қажетті сағат санын көрсете отырып, кәсіптік біліктілікті бағалау үшін қажетті білім көлемін (тақырыптарды, бөлімдерді) дербес көрсетеді. Қосымша ақпарат көзі ретінде ББ әзірлеушілері осы мақсатта аккредиттеу агенттіктері әзірлеген және қолданатын білім беру бағдарламаларын аккредиттеу стандарттарын пайдалана алады.

6.3. «Теориялық тапсырмалардың мысалдары» бағаны – емтиханның теориялық кезеңінің таңдалған нысанына байланысты, осы бағанда оларды орындау жөніндегі нұсқаулықпен теориялық кезеңде қолданылатын емтихан материалының мысалдары келтірілген.

Мысалы,

«Электромонтер (жалпы бейін)» біліктілігі бойынша тест сұрақтары⁷:

1) «Кернеуі 1000 В дейінгі ЭҚ-дағы негізгі жерге тұйықтау шинасына жұмыс істейтін жерге тұйықтаушының жерге тұйықтағышын қосатын жерге тұйықтау өткізгішінің қимасы»

Жауап нұсқалары:

- a) кемінде Мыс - 2мм², алюминий - 4мм², болат - 5мм²
- b) кемінде Мыс - 4 мм², алюминий - 4 мм², болат - 5 мм²
- c) кемінде Мыс - 10мм², алюминий - 16мм², болат - 75мм²
- d) кемінде Мыс - 12мм², алюминий - 20мм², болат - 55мм²
- e) кемінде Мыс - 14мм², алюминий - 26мм², болат - 45мм²

Дұрыс жауап: кемінде Мыс - 10мм², алюминий - 16мм², болат - 75мм²

2) Жарықтандырғыш электр сымдарын орнату ... басталады

- a) белгілеуден
- b) сымдарды тексеруден
- c) тесу жұмыстарынан
- d) орнату жұмыстарынан
- e) жарықтандыру құрылғыларын таңдаудан

Дұрыс жауап: белгілеуден

Ауызша сұраққа жауап беру мысалы

«Сыртқы жарықтандыру желілеріне қойылатын талаптар»

Жауаптың қысқаша тезісі: Сыртқы жарықтандыру желілерін өзін-өзі қамтамасыз ететін оқшауланған сымдарды пайдаланып кабельдік немесе әуе арқылы орындау ұсынылады. Негізделген жағдайларда көшелерді, жолдарды, алаңдарды, шағын аудандар мен елді мекендердің аумақтарын жарықтандырудың әуе тарату желілері үшін оқшауланбаған сымдарды пайдалануға жол беріледі. Разрядты шамдары бар жарықтандыру құрылғыларын қоректендіретін сыртқы жарықтандыру желілерінде бір фазалы тізбектерде нөлдік жұмыс өткізгіштерінің қимасы фазаға тең болуы тиіс.

Жазбаша емтихан шеңберіндегі тапсырманың мысалы

«Электр қозғалтқыштарының, май ажыратқыштарының жұмыс істеу негіздері» тақырыбындағы эссе

⁷ бұл мысал, сондай-ақ осы Әдістемелік нұсқаулардың мәтіні бойынша емтиханның теориялық және практикалық кезеңдерінің келесі мысалдары үлгі болып табылмайды, эталон ретінде қызмет ете алмайды, үлгілі әдіснаманы көрсету мақсатында келтірілген

Жауап тезісі: эссе мәтіні (*әзірлеуші анықтаған, мысалы, 800-1000 сөз*)
электр қозғалтқыштары жұмысының негізгі қағидаттарын, олардың жіктелуін,
май ажыратқыштарының жұмыс қағидатын қамтуы керек, сонымен қатар осы
құрылғылардың қауіпсіздігі мен техникалық қызмет көрсету мәселелерін
қарастыруы керек.

Өндірістік сценарий:

«Электр қозғалтқышын орнату және техникалық қызмет көрсету»
тақырыбы

Мақсаты: Қауіпсіздік талаптарын сақтай отырып, электр қозғалтқышын
орнату және техникалық қызмет көрсету дағдыларын игеру.

Сценарий қадамдары:

1) Жұмыс аймағын дайындау:

– Электр қозғалтқышын орнату және қызмет көрсету бойынша
техникалық құжаттаманы зерделеу.

– Қажетті құралдар мен жабдықтарды дайындау.

– Жеке қорғаныс құралдарының (ЖҚК) болуын және олардың дұрыс
пайдаланылуын тексеру.

2) Электр қозғалтқышын дайындау:

– Электр қозғалтқышының негізгі сипаттамалары мен параметрлерімен
танысу.

– Қозғалтқыш компоненттерінің тұтастығы мен жарамдылығын тексеру.

– Қозғалтқыштың электр параметрлерінің талаптарға сәйкестігін тексеру.

3) Электр қозғалтқышын орнату:

– Қозғалтқыштың қауіпсіздік талаптары мен техникалық сипаттамаларын
ескере отырып, орнату орнын таңдау және дайындау.

– Электр қозғалтқышын электр желісіне қосу.

– Қосылу мен жерге тұйықтаудың дұрыстығын тексеру.

4) Іске қосу-баптау жұмыстары:

– Электр қозғалтқышының жұмысын әртүрлі режимдерде тексеру.

– Қозғалтқыштың электр параметрлерін тексеру және оларды
талаптармен салыстыру.

– Қажет болса, қозғалтқыш параметрлерін реттеу және реттеу.

5) Қызмет көрсету және техникалық қызмет көрсету:

– Өндірушінің ұсынымдарына сәйкес электр қозғалтқышына мерзімді
техникалық қызмет көрсету.

– Тозған бөлшектер мен компоненттерді ауыстыру.

– Салқындату және майлау жүйесін тексеру және тазалау.

6) Жұмыстарды аяқтау:

– Электр қозғалтқышының жарамдылығы мен жұмыс қауіпсіздігін
тексеру.

– Жұмыс аймағын тазалау және құралдарды жинау.

– Орындалған жұмыстар туралы есепті құжаттаманы толтыру.

Ескертпе: өндірістік сценарийді орындау кезінде барлық қауіпсіздік
талаптарын сақтау маңызды. Жұмыстар тәжірибелі электромонтердің немесе
сертификатталған нұсқаушының бақылауымен жүргізіледі».

Бұл мысалдар теориялық емтихан үшін қолдануға болатын сұрақтардың әртүрлі нысандарын ұсынады.

ББ әзірлеушілері ББ-ның нақты талаптарына сәйкес теориялық емтиханның әртүрлі нысандарын қолдана алады.

6.4. **«Жеке дағдыны немесе дағдылар тобын тану»** кіші бөлімінің бағандары «Кәсіптік біліктілікті тану» бөлімі сияқты қағидат бойынша толтырылады.

7. 3-тарау. «Емтиханның практикалық кезеңі туралы мәліметтер»

ББ-ның осы тарауында есептеулерді орындау, жағдайды модельдеу және жағдайға жауап ретінде әрекет ету, сұхбат, тапсырманы практикалық орындау және т.б. практикалық машықтар мен дағдыларды тексеруге арналған тапсырмалардың түрлері мен мазмұны сипатталған.

7.1. «Практикалық кезеңді өткізу нысандары мен әдістерінің сипаттамасы» бағаны

Біліктілікті растау емтиханының практикалық кезеңін өткізу үміткердің кәсіптік құзыреттерін бағалаудың маңызды кезеңі болып табылады. Әзірлеушілер практикалық кезеңнің мазмұнын анықтаған кезде емтиханның осы бөлігі келесілерді көздейтінін ескеруі керек:

- жұмыс материалдарын (құралдарын) іріктеу және практикалық тапсырманы орындауға дайындау және тапсырманы орындау жоспарын әзірлеу;
- жеке қорғаныс құралдарын таңдау (жеке қорғаныс құралдарының кездейсоқ жиынтығынан: көзілдірік, дулыға, қолғап, алжапқыш және т. б.);
- тапсырманы практикалық орындау;
- міндетті негізде жүргізілетін және кәсіптік біліктілікке қойылатын талаптарға сәйкес жеке құзыреттерді бағалау әдістерін қамтитын жеке құзыреттерді бағалау (КС-да болған кезде, ал олар болмаған кезде - біліктілік талаптарында).

Әзірлеушілерге үміткерлердің кәсіптік құзыреттерінің барынша толық және объективті бейнесін алу үшін біліктілік ерекшелігіне қарай әдістер мен нысандарды анықтау ұсынылады. Бұл тәсіл кәсіптік қызметтің әртүрлі аспектілерін ескеруге және тану процесін мүмкіндігінше объективті етуге көмектеседі.

Практикалық тапсырма келесі нысандарда болуы мүмкін:

- жұмыс міндеттерін және белгілі бір өндірістік сценарийлерді орындау және шешу;
- жобалар мен кейстерді әзірлеу;
- зертханалық жұмыстарды орындау;
- далалық сынақтар жүргізу;
- іскерлік ойындар мен интерактивті сценарийлерді өткізу;
- виртуалды немесе толықтырылған шындықты пайдалана отырып жұмыс жүргізу.

Практикалық кезеңді өткізген кезде әртүрлі әдістерді қолдануға болады, кейінгі бағалаудың объективтілігін қамтамасыз ету үшін әртүрлі әдістерді біріктіру ұсынылады:

– бақылау - емтихан алушылар үміткердің жұмысын нақты уақыт режимінде бақылайды, оның әрекеттерін, шешімдерін және жұмыс әдістерін жазады;

– нәтижелерді бағалау - әрбір тапсырма немесе оның орындалу кезеңі алдын ала белгіленген, белгіленген өлшемшарттар бойынша бағаланады.

Кандидаттар орындалған тапсырмаларды өзіндік бағалауды қамтамасыз ете алады, сонымен қатар тапсырманы орындау барысында алған тәжірибелері мен сабақтары туралы айта алады. Бұл кандидаттардың сыни ойлауы мен өзін-өзі көрсету қабілетін бағалауға көмектеседі, ал бұл өз кезегінде жеке құзыреттерді кейіннен бағалау үшін маңызды.

7.2. «Практикалық жұмыстар тізбесі» бағаны – әзірлеушілер біліктілік ерекшелігіне қарай толтырады, емтиханның осы кезеңіне шығарылатын практикалық жұмыстар мен тапсырмаларды қамтиды. Әзірлеуші практикалық жұмысты сипаттау үшін біліктілік бойынша технологиялық карта және (немесе) жекелеген дағды немесе дағдылар тобы бойынша технологиялық карта қолданылатынын ескеруі тиіс, егер біліктілік бойынша технологиялық карта және (немесе) жекелеген дағды немесе дағдылар тобы бойынша технологиялық карта көзделмеген жағдайда, технологиялық карта практикалық жұмыстың (жұмыстардың) сипаттамасы түрінде беріледі.

7.3. «Практикалық жұмыстарды орындауға арналған дағдылар тізімі» бағаны – КС-ға сәйкес, кәсіптің нақты карточкасы бойынша еңбек функцияларының сипаттамасына немесе біліктілік талаптарына сүйене отырып айқындалады.

7.4. «Практикалық жұмысты орындауға арналған технологиялық картаның мысалы және сипаттамасы» бағаны

Технологиялық карта практикалық жұмысты орындау алгоритмін кезеңдер, шикізат немесе материалдар саны, қажетті жабдықтардың тізімі, шарттар, процестер, дайын өнімге қойылатын талаптар, уақыт нормалары көрсетілген схема түрінде сипаттайды. Бұл ретте жабдықты пайдалану, қауіпсіздік техникасы бойынша талаптар көрсетіледі. Технологиялық картаның нысаны мен мазмұнын (практикалық жұмыстың/жұмыстың сипаттамасы) әзірлеуші практикалық тапсырманың біліктілік ерекшелігіне, мазмұны мен орындалу шарттарына сүйене отырып айқындайды. Тапсырмада өндірістік жағдайдың сипаттамасы болуы мүмкін.

Біліктілік бойынша технологиялық картаның мазмұны және (немесе) жекелеген дағды немесе дағдылар тобы бойынша технологиялық карта тиісті кәсіптік стандарттың (бар болса) мазмұнына немесе біліктілік талаптарына сәйкес келуге тиіс.

Тапсырмада сипатталған шарттарға сүйене отырып, мыналар көрсетілуі мүмкін:

– алынған өнімнің немесе жүргізілген өндірістік процестің мақсаты мен мақсаты;

– шығыс материалдары. Шығыс материалдарының тізімі ұсынылатын материалдың атауын, оның санын және қажет болған жағдайда оның сипаттамаларын қамтуы тиіс. Ұсынылған материалдар берілген уақыт ішінде көрсетілген техникалық құралдарда тапсырманы толық орындауға мүмкіндік

беруі тиіс;

– кандидаттың тапсырманы орындау нәтижесіне қойылатын талаптар. Қажет болған жағдайда тапсырманы орындаудың жекелеген кезеңдерін көрсету тәртібі мен уақыты және т. б. көрсетіледі.

– техникалық құралдардың, құралдар мен шығыс материалдарының немесе технологияның тізбесі;

– қажет болған жағдайда, тапсырманың ерекшелігіне сүйене отырып, біліктілік талаптарына сәйкес ұсынылатын дереккөздер мен әдебиеттер ұсынылады – анықтамалықтарды, нұсқаулықтарды және т. б. қоса алғанда, қолжетімді әдебиеттер мен ақпараттық көздердің тізімі.

Мысалы, «Электромонтер» біліктілігінің жеке дағдысы бойынша технологиялық картаны әзірлеу кезінде электр монтаждау саласындағы практикалық дағдыларды көрсету және жабдықтың қауіпсіз жұмыс істеуін қамтамасыз ету мақсатында карта келесілерді қамтуы мүмкін:

1-кесте. «Электромонтер» біліктілігі бойынша практикалық жұмыстың технологиялық картасы

Практикалық жұмыс №:** Электр розеткасын қосу.

Жұмыстың мақсаты: электр қауіпсіздігі стандарттары мен ережелеріне сәйкес электр розеткасын қауіпсіз орнату және қосу дағдыларын көрсету.

Орындау кезеңдері:

1. Дайындық:

- Қажетті құралдар мен материалдардың болуын тексеру (розетка, сымдар, бұрағыштар, клеммалар және т.б.).
- Қауіпсіздік пен ыңғайлылықты ескере отырып, розетканы орнату орнын бағалау.

2. Кабельді дайындау:

- Қажетті сым ұзындығын өлшеу.
- Розеткаға қосылу үшін сымның ұштарын оқшаулау және дайындау.

3. Розетканы орнату:

- Қабырғаға орнату орнын анықтау және таңбалау.
- Розетканы бекіту үшін құралдарды пайдалану.

4. Сымдарды қосу:

- Сымдарды қосудың дұрыс тәртібін анықтау (фаза, нөл, жерге тұйықтау).
- Сымдарды розетка клеммаларына бекіту.

5. Қосылымды тексеру:

- Қосылымның дұрыстығын тексеру үшін тестерді пайдалану.
- Жерге тұйықтауды және қысқа тұйықтаудың бар-жоғын тексеру.

6. Жұмысты аяқтау:

- Розетканы белгіленген күйде бекіту.
- Бекітудің сенімділігі мен саңылаулардың жоқтығын тексеру.

Бағалау өлшемшарттары:

- Розетканы дұрыс орнату және қосу.
- Электр қауіпсіздігі ережелерін сақтау.
- Құралдарды пайдалану дағдылары.
- Орындалған жұмыстың сапасы мен дәлдігі.

- Тиісті нормативтік құжаттарды білу және пайдалану.

Қауіпсіздік шаралары:

- Жеке қорғаныс құралдарын қолдану (көзілдірік, қолғап).
- Жұмысты бастамас бұрын жұмыс аймағында электр қуатын өшіру.
- Сымдарды мұқият оқшаулау және қысқа тұйықталудың алдын алу.

Келесі мысал «Наубайшы» біліктілігі бойынша технологиялық картаны ұсынатын 3-қосымшада келтірілген.

Бұл мысалдар нақты талаптар мен стандарттарға сәйкес бейімделуі керек өте жалпы контекст болып табылады.

Айта кетерлігі, практикалық жұмысты сипаттау мысалы кәсіптің практикалық тапсырмасының ерекшелігін, біліктілігін және кандидат орындауы керек тапсырмалардың түрін ескеруге тиіс. Техникалық біліктілікке жатпайтын қызметкерлер мен мамандар үшін практикалық жұмыс жұмысшы кәсіптеріне қатысты кейбір айырмашылықтарға ие болуы мүмкін. Негізгі мақсат бұрынғыдай - практикалық жұмысты орындау үшін нақты және құрылымдық нұсқаулық беру.

Қызметкерлер мен мамандарға арналған әзірлеу бойынша ұсынымдар:

Практикалық жұмысты әзірлеу кезеңдері :

1. Практикалық жұмысты орындау алдында қандай мақсат тұрғанын нақты анықтаңыз: талдау, жоспарлау, ұйымдастыру, нақты тапсырмаларды орындау және т. б.

2. Жұмысты орындау кезеңдерінің реттілігін анықтаңыз. Бұл талдау кезеңі, құжаттарды дайындау, клиенттермен өзара әрекеттесу немесе сіздің кәсібіңізге тән басқа кезеңдер болуы мүмкін.

3. Жұмысты орындау үшін барлық қажетті материалдарды, құжаттарды және ресурстарды көрсетіңіз. Бұған есептер, мәліметтер базасы, бағдарламалық жасақтама және басқа материалдар кіруі мүмкін.

4. Егер жұмыс белгілі бір кеңсе жабдықтарын немесе бағдарламаларын қажет етсе, оларды көрсетіңіз.

5. Жұмысты сәтті орындау үшін қажет барлық шарттарды сипаттаңыз. Бұл интернетке кіру, арнайы бағдарламалар, жұмыс орны және т. б. болуы мүмкін.

6. Жұмысты орындау кезінде қолданылатын әдістер мен процестерді көрсетіңіз. Бұл талдау әдістерін, коммуникациялық стратегияларды, жоспарлау әдістерін және т. б. қамтуы мүмкін.

7. Жұмыстың соңғы нәтижесі қандай болуы керек екенін сипаттаңыз. Бұл есеп, жоспар, талдамалық материал, презентация, ситуациялық есептерді немесе практикалық жағдайларды шешу және т. б. болуы мүмкін.

8. Жұмыстың әр кезеңін аяқтауға кететін уақытты және бүкіл жұмысты аяқтаудың жалпы уақытын бағалаңыз.

7.5. «Жабдықты пайдалану, қауіпсіздік техникасы жөніндегі талаптар» бағаны

Осы тармақ бойынша әзірлеушілер практикалық тапсырмалар тізбесін және тиісті технологиялық карталарды ескере отырып, нақты жабдықты, шикізатты және жұмыс сипатын ескере отырып, емтихан өткізілетін нақты үй-жайда жабдықты (құралдарды, құрылғыларды және т.б.) пайдалану және қауіпсіздік техникасы жөніндегі талаптардың сипаттамасын қамтитын ақпаратты қамтуға

тиіс.

8. 4-тарау. «Жеке құзыреттерді бағалау»

Жеке құзыреттерді бағалау міндетті негізде жүргізіледі және кәсіптік біліктілікке қойылатын талаптарға сәйкес жеке құзыреттерді бағалау әдістерін қамтиды (КС болған кезде, ал олар болмаған кезде – біліктілік талаптарында).

Кәсіптік біліктілікті тану үшін де, жеке дағдыны немесе дағдылар тобын тану үшін де «Жеке құзыреттерді бағалаудың нысандары мен әдістерінің сипаттамасы» және «Кәсіп шеңберінде бағалау жүргізуге арналған жеке құзыреттер тізбесі» деген екі баған бойынша көзделген.

8.1. «Жеке құзыреттерді бағалаудың нысандары мен әдістерінің сипаттамасы» бағаны – әзірлеушілер кәсіптік біліктілікке қойылатын талаптарға сәйкес жеке құзыреттерді бағалаудың нысандары мен әдістерін дербес айқындайды. Жеке құзыреттерді бағалаудың нысандары мен әдістері кәсіптік біліктілікті тану емтиханын ұйымдастыруға және кәсіптік стандарттардың талаптарына байланысты өзгеруі мүмкін екенін ескеру маңызды. Бағалау теориялық және практикалық кезең аясында жүргізілуі мүмкін.

Мысалы, теориялық кезеңді өткізу кезінде сұхбаттасу, өзін-өзі бағалау тестілері, қарым-қатынас дағдылары, жеке қарым-қатынастар және үміткердің әртүрлі жағдайларына бейімделу қабілеті сияқты жеке құзыреттерді бағалау нысандарын қолдануға болады. Сондай-ақ, теориялық және практикалық кезеңдерді жүргізу кезінде жеке құзыретті бағалаудың келесі әдістерін қолдануға болады: бақылау әдісі – бағалаушы емтихан кезінде кандидатты оның мінез-құлқын, дағдыларын және әртүрлі жағдайлардағы реакцияларын бағалау үшін бақылайтын әдіс, көп абоненттік бағалау әдісі – бұл кандидатты практикалық жұмыс немесе ауызша жауап беру немесе сұхбаттасу процесінде өз құзыреттері мен дағдыларын дербес бағалайтын бірнеше бағалаушылар бағалайтын әдіс, ассесмент орталығы – бұл кандидат өзінің дағдылары мен құзыреттерін көрсету үшін теориялық және практикалық тапсырмалар шеңберінде бірқатар іскерлік ойындар, іскерлік жағдайлар арқылы өтетін әдіс.

8.2. «Кәсіп шеңберінде бағалау жүргізуге арналған жеке құзыреттер тізбесі» бағаны – әзірлеушілер КС мазмұнын ескере отырып, кәсіптің ерекшелігіне қарай жеке құзыреттер тізбесін, олар болмаған кезде – біліктілік талаптарын айқындайды.

9. 5-тарау. «Бағалау өлшемшарттары»

Осы тарауда кандидаттың емтиханның теориялық және практикалық кезеңін, қажетті кәсіптік біліктілікке сәйкестігі туралы білімдерін, машықтары мен дағдыларын сәтті орындау өлшемшарттарына негізделген қорытынды бағалау қалай қалыптасатыны көрсетілген. Бағалау кезінде емтиханның теориялық және практикалық кезеңдерінен өту, жеке құзыреттерді бағалау үшін баллдарды бөлудің үлестік градациясы анықталады;

Бағалау өлшемшарттарын әзірлей отырып, тапсырманың мазмұны бойынша тәжірибесі мен білімі бар сарапшылар мен сала өкілдерінің тікелей қатысуын қамтамасыз ету қажет.

Бағалау өлшемшарттары кандидаттың тапсырманы орындау дәрежесін

анықтайтын көрсеткіштер болып табылады.

Бағалау өлшемшарттарын әзірлеу кезінде бірнеше негізгі қағидаттарды ескеру қажет.

Бағалау өлшемшарттарын әзірлеудегі бірінші қадам бағаланатын құзыреттерді анықтау болып табылады. Өлшемшарттар нақты міндеттер мен біліктілік талаптарын көрсетуі керек.

Әрі қарай бағалау жүргізілетін көрсеткіштерді анықтау қажет. Көрсеткіштер тапсырманың орындалу сапасына, құралдар мен материалдарды пайдалануға, қауіпсіздік ережелерін сақтауға, жұмыстың тиімділігі мен дәлдігіне және нақты мамандық пен біліктілік бойынша тапсырманың мазмұнына байланысты басқа аспектілерге байланысты болуы мүмкін.

Өлшемшарттардың сипаттамасы тапсырманы бағалау рәсімін жүргізу кезінде барлық ықтимал сұрақтар мен дауларға жол бермейтіндей болуы тиіс. Объективті бағалауды қамтамасыз ету үшін өлшемшарттар нақты және айқын болуы керек. Бұл комиссия мүшелеріне бағалауды объективті және алдын ала белгіленген стандарттарға сәйкес жүргізуге көмектеседі. Өлшемшарттар тапсырманың орындалу деңгейіне сәйкес бағаланатын кесте түрінде ұсынылуы мүмкін.

Бағалау өлшемшарттарынан басқа, әр өлшемшарт үшін сипаттамалар жасау ұсынылады. Сипаттамалар сарапшыларға әр бағалау өлшемшартының мазмұнын жақсы түсінуге көмектеседі. Мысалы, «Жұмысты ұйымдастыру және басқару» өлшемшарты үшін сипаттама мыналарды қамтуы мүмкін: «Өндірістің барлық кезеңдерінде сапа стандарттарын сақтау», «Жұмыс процесін оңтайландыру», «Өндірістің барлық аймақтары бойынша тиісті функцияларды тиімді орындау» және т. б.

Емтиханның теориялық кезеңінен өту үшін баллдардың үлестік градациясын анықтау кезінде емтиханның теориялық кезеңіндегі сұрақтардың жалпы санынан 70%-дан (жетпіс пайыз) артық дұрыс жауап алған кандидат емтиханның практикалық кезеңін тапсыруға жіберілетінін есте ұстаған жөн.

Мысалы, теориялық емтихан бағасының үлестік градациясы:

70 және одан аз балл – «тапсырған жоқ»

71 және одан жоғары балл – «тапсырды»

Мысалы, «Электромонтер» біліктілігі үшін

№	Өлшемшарттар	Балл саны
A.	Қауіпсіздік	10
B.	Пайдалануға беру, іске қосу және баптау	25
C.	Схеманы әзірлеу	10
D.	Өлшемдері	5
E.	Жабдықты орнату	15
F.	Өткізгіштерді орнату және қосу	15
G.	Ақауларды іздеу	10
H.	Бағдарламалау	10
Жиыны		100

Емтиханның практикалық кезеңінен өту үшін баллдардың үлестік градациясын анықтау. Егер тапсырма бірнеше практикалық жұмыстарды

қамтыса, онда әр жұмыс бөлек бағаланады. Бағалау өлшемшарттары жалпы 100 баллдық шкаланы білдіреді. Баллдардың жиынтық сомасы практикалық жұмыстар санына бөлінеді.

Емтиханның теориялық және практикалық кезеңдерінің нәтижелері қорытынды бағаны қалыптастыру кезінде ескеріледі. Мысалы, теориялық бөлімнің қорытындысы бойынша кандидат 73 балл жинайды. Практикалық бөлімнің қорытындысы бойынша 72 балл:

$$73 + 72 = 145.$$

$$145 / 2 \text{ кезеңге бөлінеді} = 72,5.$$

Алынған балл саны нәтижелер бойынша қорытынды баға болып табылады

Нәтижелері бойынша қорытынды балл	Негізгі қорытынды
0-70	Біліктілік танылған жоқ
71-100	Біліктілік танылды

10. Біліктілік бағдарламасын бекіту күні

ББ-ны ҰҚП берген аккредиттеу аттестатын алған күннен кейін он жұмыс күні ішінде КБТО мемлекеттік және орыс тілдерінде бекітеді.

11. Біліктілік бағдарламаларын рәсімдеу

КП дизайнының келесі нормаларын қолдану ұсынылады:

- мәтін А4 форматындағы қағаз беттерінде жазылады;
- бетті белгілеу – кітап бағытында келесі өлшемдегі өрістермен: оң – 15 мм, сол – 25 мм, жоғарғы және төменгі – 20 мм;
- кестелер ландшафтық бағытта келесі өлшемдегі өрістермен орындалуы мүмкін: оң – 20 мм, сол – 20 мм, жоғарғы – 25 мм, төменгі – 15 мм;
- қаріп: кіріспе бөлігі – Times New Roman, қара, кегль – 14, бір жол аралығымен; негізгі бөлігі – Times New Roman, қара, кегль – 12, бір жол аралығымен;
- ББ-ның барлық тармақтары мен тармақшалары, сондай-ақ титулдық беттерден басқа беттер араб цифрларымен нөмірленеді; бет нөмірлері парақтың ортасынан төменнен қойылады; ББ атауы, бөлімдер мен кіші бөлімдердің атаулары қалың қаріппен белгіленеді.

Біліктілік бағдарламасының үлгісі

Біліктілік бағдарламасы

Кәсіптік біліктілікті тану орталығы

Мысалы: «XXXX... сертификаттау орталығы» ЖШС, Алматы қ., XXXXXX к-сі, IXX

(толық атауы, заңды мекенжайы)

Кәсіптік стандарт (кәсіптік стандарттар)

немесе біліктілік талаптары

мысалы: «Электр жабдықтарын пайдалану және жөндеу» кәсіптік стандарты

Қазақстан Республикасының «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасы Басқарма Төрағасының кк.аа.20жж. № XX бұйрығына қосымша .

(құжаттардың толық тізімі)

1-тарау. «Жалпы ережелер»	
Біліктілік бағдарламасының атауы	<i>Пайдаланылатын КС және/немесе ҰКЖ-дан алынған кәсіптердің атауына сәйкес айқындалады</i>
Глоссарий	<i>Б-да қолданылатын терминдер мен қысқартуларды қамтиды</i>
Кәсіптік біліктілікті тану	
Кәсіп коды	<i>ҰКЖ-дан кәсіп атауы мысалының 8 таңбалы кодын көрсету</i>
Кәсіптің атауы	<i>КС сәйкес немесе ҰКЖ-дан алынған кәсіптердің атауына сәйкес көрсетіледі</i>
Еңбек қызметінің түрі	<i>КС бойынша немесе ҰКЖ-дан алынған кәсіптердің атауына сәйкес көрсетіледі</i>
ҰБШ/СБШ деңгейі	<i>КС-ға немесе біліктілік талаптарына сәйкес көрсетіледі</i>
Еңбек функциясы	<i>КС-ға немесе біліктілік талаптарына сәйкес көрсетіледі</i>
Кәсіптік міндет (КС жаңа нысанында дағды)	<i>КС-ға немесе біліктілік талаптарына сәйкес көрсетіледі</i>
Машық	<i>КС-ға немесе біліктілік талаптарына сәйкес көрсетіледі</i>
Білім	<i>КС-ға немесе біліктілік талаптарына сәйкес көрсетіледі</i>

<p>Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар</p>	<p><i>Еңбек өтілінің болуына қойылатын талаптар тиісті кәсіптік стандарттармен, ал олар болмаған кезде – біліктілік талаптарымен белгіленген жағдайда ғана көрсетіледі.</i></p> <p><i>Мұндай жағдайда кандидат еңбек қызметін растайтын құжаттың көшірмесін ұсынуы тиіс;</i></p> <p><i>Еңбек өтіліне, нақты технологиялармен немесе жабдықтармен жұмыс істеуге қойылатын талаптар (мысалы, электромонтер үшін 5 рұқсат беру тобы - вольтажы 1000 В-тан асатын электр қондырғыларымен жұмыс істеу; токарь үшін – СББ станоктарында жұмыс істеу)</i></p>
<p>Тыйымдар мен шектеулер</p>	<p><i>Мысалы, денсаулық жағдайы бойынша шектеулер, «Ауыр жұмыстар, еңбек жағдайлары зиянды (ерекше зиянды) және (немесе) қауіпті жұмыстар саласында, жерасты жұмыстарына еңбек шарттарын жасасу үшін, сондай-ақ халықтың декреттелген тобындағы адамдарды жұмысқа жіберу үшін медициналық қарсы көрсетілімдер тізбесін бекіту туралы « Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің бұйрығы 2015 жылғы 22 мамырдағы № 379</i></p> <p><i>Басқа себептер бойынша: мысалы, гид, туризм нұсқаушысы, экскурсовод тек Қазақстан Республикасының азаматы бола алады. (23-бап, 2001 жылғы 13 маусымдағы № 211-ІІ ҚРЗ)</i></p> <p><i>«Қазақстан Республикасындағы туристік қызмет туралы»</i></p> <p><i>Қазақстан Республикасының Еңбек кодексіне сәйкес белгілі бір жұмыс түрлерін орындау үшін жасына байланысты шектеулер</i></p>
<p>Формалды емес білім беруді тану шарттары</p>	<p><i>Егер формалды емес білім беру нәтижелерін тану жөніндегі талаптар тиісті кәсіптік стандарттарда, ал олар болмаған кезде – біліктілік талаптарында белгіленген жағдайда толтырылады.</i></p> <p><i>Бұл жағдайда осы бағанда кәсіптік біліктілікті тану шеңберінде формалды емес білім беруді тану туралы шешім қабылдау үшін үміткердің не ұсынатынын, білім беру қызметтерін ұсынатын ұйым берген сертификатты немесе оқуды аяқтағаны туралы куәлікті тіркеу қажет.</i></p>

	<p><i>КБТО формалды емес білім берудің кәсіптік стандарттар талаптарына сәйкестігі бағаланатын өлшемшарттардың сипаттамасын дербес айқындайды. Мысалы: формалды емес білім беруді тану рәсімінің сипаттамасы (портфолио, сұхбат және т. б.)</i></p> <p><i>Оқытудың немесе практиканың ескіру мерзімдерін көрсету, одан кейін құжаттарды формалды емес білім берудің дәлелі ретінде қабылдау мүмкін емес.</i></p> <p><i>Апелляция рәсімі</i></p> <p><i>Формалды емес білім туралы құжаттар мен куәліктердің түпнұсқалығын тексеру (верификациялау) тетігі</i></p>
Информалды білім беруді тану шарттары	<p><i>Егер информалды білім беру нәтижелерін тану жөніндегі талаптар тиісті кәсіптік стандарттарда, ал олар болмаған кезде – біліктілік талаптарында белгіленген жағдайда толтырылады.</i></p> <p><i>Бұл жағдайда осы бағанда кандидат алған оқу нәтижелерінің сипаттамасын беретінін тіркеу қажет.</i></p> <p><i>КБТО информалды білім берудің кәсіптік стандарттар талаптарына сәйкестігі бағаланатын өлшемшарттардың сипаттамасын дербес айқындайды. Мысалы, информалды білім беруді тану рәсімінің сипаттамасы (портфолио, сұхбат және т. б.)</i></p> <p><i>КБТН оқытудың немесе практиканың ескіру мерзімдерін көрсете алады, одан кейін құжаттарды информалды білімнің дәлелі ретінде қабылдау мүмкін емес, информалды білім туралы құжаттар мен куәліктердің түпнұсқалығын тексеру (верификациялау) тетігі;</i></p> <p><i>Апелляция рәсімі.</i></p>
Жеке дағдыларды немесе дағдылар тобын тану	
Кәсіптік міндет (КС жаңа нысанында дағды)	-
Машық	-
Білім	-
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар	-
Тыйымдар мен шектеулер	-

Формалды емес білім беруді тану шарттары	-
Информалды білім беруді тану шарттары	-
Емтиханның құрылымы мен форматы	<i>Біліктілік ерекшелігіне сүйене отырып ББ әзірлеушілері тікелей анықтайды,</i>
Пайдаланылатын жабдықтардың тізбесі	<i>Тапсырманы орындау тұрғысынан қажетті техникалық құралдардың, құралдар мен шығыс материалдарының тізбесі (бір кандидатқа есептей отырып) ұсынылады. Қажет болған жағдайда тізбеге, егер тапсырмада көзделген болса, бұйымдар немесе технологиялық процестер үшін шикізаттың атауы мен саны қосымша енгізіледі. Мысалы, «Электромонтер» біліктілігі үшін тізбе аса күрделі және жауапты тораптарды, жабдықтың бөлшектері мен элементтерін жылжыту, бөлшектеу және орнату бойынша такелаждық жұмыстарды орындау үшін қажетті немесе бу күштік қондырғыларды пайдалану үшін қажетті құралдар мен құрылғылардың тізімімен толықтырылады; «Аспаз» біліктілігі үшін тізбе тағамдарды дайындау және қызмет көрсету үшін қажетті өнімдер мен ыдыс-аяқтардың тізімімен толықтырылады.</i>
2-тарау. «Емтиханның теориялық кезеңі туралы мәліметтер»	
Кәсіптік біліктілікті тану	
Теориялық кезеңнің нысандары мен әдістерінің сипаттамасы	<i>Теориялық кезеңді өткізудің нысандары мен әдістері осы Әдістемелік нұсқаулардың 2-бөлімінде келтірілген. Біліктілік бағдарламаларын әзірлеу процесі (жоғарыдан қараңыз) Апелляция рәсімі</i>
Білім бөлімдері мен тақырыптарының тізімі	<i>КБТО біліктілік ерекшелігіне сүйене отырып, көрсетілген білім көлемін (тақырыптарды, бөлімдерді) игеру үшін қажетті сағаттар санын көрсете отырып, кәсіптік біліктілікті бағалау үшін қажетті білім көлемін (тақырыптарды, бөлімдерді) дербес көрсетеді. Қосымша ақпарат көзі ретінде ББ әзірлеушілері осы мақсатта аккредиттеу агенттіктері әзірлеген және қолданатын білім беру бағдарламаларын аккредиттеу стандарттарын пайдалана алады.</i>

Теориялық тапсырмалардың мысалдары	<i>Осы Әдістемелік нұсқаулардың 2-бөлімінде келтірілген. Біліктілік бағдарламаларын әзірлеу процесі (жоғарыдан қараңыз)</i>
Жеке дағдыларды немесе дағдылар тобын тану	
Теориялық кезеңнің нысандары мен әдістерінің сипаттамасы	-
Білім бөлімдері мен тақырыптарының тізімі	-
Теориялық тапсырмалардың мысалдары	-
3-тарау. «Емтиханның практикалық кезеңі туралы мәліметтер»	
Кәсіптік біліктілікті тану	
Практикалық кезеңді өткізу нысандары мен әдістерінің сипаттамасы	<i>Практикалық кезеңді өткізудің нысандары мен әдістері осы Әдістемелік нұсқаулардың 2-бөлімінде келтірілген. Біліктілік бағдарламаларын әзірлеу процесі (жоғарыдан қараңыз) Апелляция рәсімі</i>
Практикалық жұмыстардың тізімі	<i>Әзірлеуші біліктілік ерекшелігіне қарай анықтайды</i>
Практикалық жұмыстарды орындау дағдыларының тізімі	<i>КС-ға немесе біліктілік талаптарына сәйкес анықталады</i>
Практикалық жұмысты орындау үшін технологиялық картаның мысалы мен сипаттамасы	<i>Осы Әдістемелік нұсқаулардың 2-бөлімінде келтірілген. Біліктілік бағдарламаларын әзірлеу процесі (жоғарыдан қараңыз)</i>
Жабдықты пайдалану, қауіпсіздік техникасы жөніндегі талаптар	<i>Нақты жабдықты, шикізатты және жұмыс сипатын ескере отырып, емтихан өткізілетін нақты бөлмеде жабдықты (құралдарды, құрылғыларды және т.б.) және қауіпсіздік техникасын пайдалану талаптары сипатталған.</i>
Жеке дағдыларды немесе дағдылар тобын тану	
Практикалық кезеңді өткізу нысандары мен әдістерінің сипаттамасы	-
Практикалық жұмыстардың тізімі	-
Практикалық жұмыстарды орындау дағдыларының тізімі	-

Практикалық жұмысты орындау үшін технологиялық картаның мысалы мен сипаттамасы	
4-тарау. «Жеке құзыреттерді бағалау»	
Кәсіптік біліктілікті тану	
Жеке құзыреттерді бағалау нысандары мен әдістерінің сипаттамасы	<p><i>Жеке құзыреттер – өзінің жеке әлеуетін барынша толық іске асыруды, өмірлік және кәсіптік міндеттердің кең ауқымын табысты шешуді, тұтастай алғанда өнімді өмір сүруді (және оның ішінде өнімді кәсіптік қызметті) қамтамасыз ететін сипаттамалардың (білім, машық және дағдылар, мотивтер, құндылықтар мен қатынастар) үйлесімі.</i></p> <p><i>Жеке құзыретті бағалаудың ықтимал нысандары мен әдістері:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1. Сауалнама: кандидат өзінің жеке құзыреттері туралы сұрақтары бар сауалнаманы толтырады, мысалы, өзін-өзі дамыту қабілеті, қарым-қатынас дағдылары, ұжымда жұмыс істеу қабілеті және т. б. Сауалнама құрылымдалған (жауап таңдауымен) немесе ашық (еркін жауап беру мүмкіндігімен) болуы мүмкін.</i> <i>2. Бақылау: емтихан алушы немесе басқа сарапшы кандидатты әртүрлі тапсырмаларды орындау немесе басқа емтихан алушылармен өзара әрекеттесу процесінде бақылайды. Бақылау көшбасшылық, төзімділік, ынтымақтастық қабілеті және т. б. кейбір маңызды құзыреттерді бағалауға мүмкіндік береді.</i> <i>3. Әңгімелесу: сарапшы кандидатпен жеке немесе топтық әңгімелесу өткізеді, оның барысында оның жеке құзыреттерін бағалайды. Сұхбат барысында аналитикалық ойлау, эмоцияларды басқару, сыни ойлау қабілеті және т. б. қасиеттерді анықтауға бағытталған сұрақтар қойылуы мүмкін.</i> <i>4. Портфолио: кандидат өзінің жеке құзыреттерін растайтын құжаттарды қамтитын портфолио жинайды және ұсынады. Бұл әртүрлі тренингтерге қатысу туралы сертификаттар, орындалған жобалардың нәтижелері, әріптестердің пікірлері және т. б. болуы мүмкін.</i> <i>5. Тестілеу: кандидатқа оның жеке құзыреттерін бағалауға мүмкіндік беретін әртүрлі психологиялық сынақтардан өту ұсынылады. Тестілеу жазбаша тест түрінде де, онлайн тестілеу түрінде де жүргізілуі мүмкін.</i> <i>6. Жазбаша жұмыстарды талдау: кандидат аналитикалық ойлау, шығармашылық, ұйымдастырушылық дағдылар және т. б. жеке құзыреттерін көрсететін жазбаша жұмыстарды ұсына алады.</i> <i>7. Іскерлік ойындар мен симуляцияларды бағалау: кандидат шешім қабылдау, мәселелерді шешу, уақытты басқару және т. б. қабілеттерін бағалауға мүмкіндік беретін іскерлік ойындарға немесе симуляцияларға қатыса алады.</i>

	<p>8. Әріптестердің немесе серіктестердің пікірі: кандидатты онымен жұмыс істейтін әріптестері немесе серіктестері бағалай алады. Олар оның жеке құзыреттерін бағалау үшін сауалнамалар толтыра алады немесе сұхбат жүргізе алады.</p> <p>Жеке құзыреттерді бағалаудың нысандары мен әдістерінің бұл тізімі толық емес және ұсынымдық сипатқа ие.</p> <p>КБТО кәсіптік стандарттарды, ал олар болмаған кезде белгілі бір жабдықты, әдіснаманы және (немесе) құралдарды пайдалана отырып, белгілі бір жұмыс жағдайларында білімді, машықты және дағдыларды қолдануға қойылатын біліктілік талаптарын ескере отырып, кәсіптің ерекшелігіне қарай жеке құзыреттерді бағалаудың нысандары мен әдістерін дербес айқындайды.</p>
<p>Кәсіп шеңберінде бағалау жүргізу үшін жеке құзыреттердің тізбесі</p>	<p>Кәсіп аясында әртүрлі жеке құзыреттерді бағалау ұсынылады, соның ішінде:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қарым-қатынас дағдылары: өз ойын тиімді және анық білдіру, басқаларды тыңдау және түсіну, әріптестерімен байланыс орнату және қолдау және т. б. 2. Басқару дағдылары: шешім қабылдау, уақыт пен ресурстарды басқару, жұмысты ұйымдастыру және басқа адамдардың әрекеттерін үйлестіру қабілетін бағалау. 3. Бейімделу дағдылары: өзгерістерге бейімделу икемділігі мен қабілетін бағалау, стрессті басқару және қиындықтарды жеңу, өзін-өзі дамыту және өзін-өзі басқару қабілеттері. 4. Командалық дағдылар: топта жұмыс істеу, басқалармен ынтымақтасу, қарым-қатынас орнату және қолдау, қақтығыстарды шешу және бірлескен мақсаттарға жету қабілетін бағалау. 5. Этикалық нормалар мен құндылықтар: этикалық қағидалардың, кәсіптік этика мен әлеуметтік нормалардың сақталуын, сондай-ақ әртүрлі мәдениеттер мен әлеуметтік құндылықтарды түсіну мен құрметтеуді бағалау. 6. Шығармашылық және инновация: қалыптан тыс ойлау, жаңа идеялар мен шешімдерге келу, жұмысқа инновациялық тәсілдерді табу қабілетін бағалау. 7. Көшбасшылық дағдылар: басқаларға жетекшілік ету және шабыттандыру, бастама көтеру, өз әрекеттері үшін жауапкершілікті қабылдау және шешім қабылдау қабілетін бағалау. 8. Аналитикалық дағдылар: ақпаратты талдау, қорытынды жасау, деректер мен фактілерге негізделген негізделген шешімдер қабылдау қабілетін бағалау.

	<p><i>9. Стрессі басқару: өз эмоциялары мен стресстерін тиімді басқару, қиын жағдайларда сабырлы және өнімді болу қабілетін бағалау.</i></p> <p><i>10. Ұйымдастырушылық дағдылар: жұмысты жоспарлау, уақытты басқару, тапсырмалар мен ресурстарды ұйымдастыру, ұйымдасқан және тәртіпті болу қабілеттерін бағалау</i></p> <p><i>Және басқа дағдылар кәсіптің ерекшелігіне негізделген.</i></p> <p>Жеке құзыреттерді бағалаудың нысандары мен әдістерінің бұл тізімі толық емес және ұсынымдық сипатқа ие.</p> <p><i>КБТО кәсіптік стандарттарды, ал олар болмаған кезде белгілі бір жабдықты, әдіснаманы және (немесе) құралдарды пайдалана отырып, белгілі бір жұмыс жағдайларында білімді, машықты және дағдыларды қолдануға қойылатын біліктілік талаптарын ескере отырып, кәсіптің ерекшелігіне қарай жеке құзыреттердің тізбесін дербес айқындайды.</i></p>
Жеке дағдыларды немесе дағдылар тобын тану	
Жеке құзыреттерді бағалау нысандары мен әдістерінің сипаттамасы	-
Жеке дағды немесе дағдылар тобы шеңберінде бағалау жүргізуге арналған жеке құзыреттердің тізбесі	-
5-тарау. «Бағалау өлшемшарттары»	
Теориялық кезеңді бағалауға қойылатын талаптар	<i>Қараңыз: 2.3. «Бағалау өлшемшарттарын әзірлеу»</i>
Емтиханның теориялық кезеңінен өту үшін баллдардың үлестік градациясын анықтау	<i>Қараңыз: 2.3. «Бағалау өлшемшарттарын әзірлеу»</i>
Практикалық кезеңді бағалауға қойылатын талаптар	<i>Қараңыз: 2.3. «Бағалау өлшемшарттарын әзірлеу»</i>
Емтиханның практикалық кезеңінен өту үшін балдардың үлестік градациясын анықтау	<i>Қараңыз: 2.3. «Бағалау өлшемшарттарын әзірлеу»</i>
Жеке құзыреттерді бағалауға қойылатын талаптар	<i>Қараңыз: 2.3. «Бағалау өлшемшарттарын әзірлеу»</i>
Жеке құзыреттерді бағалаудан өту үшін балдардың үлестік градациясын анықтау	<i>Қараңыз: 2.3. «Бағалау өлшемшарттарын әзірлеу»</i>

Кәсіптік біліктілікті танудың қорытынды бағасын қалыптастырудың сипаттамасы	<i>Қараңыз: 2.3. «Бағалау өлшемшарттарын әзірлеу»</i>
Біліктілік бағдарламасын бекіту күні	<i>Біліктілік бағдарламасын тану орталықтары Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы берген аккредиттеу аттестатын алған күннен кейін он жұмыс күні ішінде мемлекеттік және орыс тілдерінде бекітеді.</i>

**Кәсіптік біліктілікті тану орталығының бекітілген
біліктілік бағдарламаларының тізбесі**

(толық атауы, заңды мекенжайы)

р/с №	Біліктілік бағдарламасының атауы	Кәсіп	Кәсіптік стандарт (кәсіптік стандарттар) бар болса	Біліктілік талаптары	ҰБШ/СБШ деңгейі

«Наубайшы» біліктілігі бойынша технологиялық карта

№ р/с	Шикізат атауы	Жалпы салмағы (г)	Таза салмағы (г)	Жартылай фабрикаттың немесе дайын өнімнің салмағы (г)	3 порцияға арналған таза салмақ (г)	Тағам дайындау технологиясы (аспаздық өнім) Тағамның атауы: Үй тоқашы
1	Қамыр			215		Пісіру технологиясы:
2	<i>Жоғары сұрыпты бидай ұны</i>	39	39		117	<i>Шикізат технологиялық нұсқауларға және рецептуралар жсинағына сәйкес дайындалады</i>
3	<i>Құмшекер</i>	8	8		24	<i>Қамыр: барлық сусымалы шикізатты қамыр илейтін машинаның кеспегіне салып, судың жартысын біртіндеп құяды, 4 минут 1 жылдамдықпен араластырады, май құяды, араластырады, қалған суды құяды және қамырды 2 жылдамдықпен тағы 10 минут илейді. Қамырды ашыту үшін 20 минутқа қалдырады.</i>
4	<i>Маргарин 82 %</i>	7	7		21	<i>Кесу: қамырды бөліктерге бөліп, пішінге келтіреді</i>
5	<i>Тағамдық тауық жұмыртқасы</i>	24/10	24/10		72	<i>Толықсыту: 30-35°C температурада, ылғалдылығы 75 %</i> <i>Пісіру: пісірер алдында меланжмен майлайды, 180°C температурада 15 минут бумен, 200°C бумен 20 минут.</i>

9	<i>Ванилин</i>	0,01	0,01		0,03	<p>Сапаға қойылатын талаптар:</p> <p>Сыртқы түрі: сәйкес келетін пішін, жарықтар мен жарылыстар жоқ, беті жылтыр</p> <p>Қамыр жұмсағының жағдайы: піскен, дымқыл емес. Серпімді, саусақпен ақырын басқаннан кейін қамырдың жұмсағы бастапқы пішініне келуі керек. Дұрыс иленбеген кесектері мен іздері жоқ. Толық піскен, бос орындар мен тығыздағыштарсыз.</p> <p>Иісі: өнімнің осы түріне тән, бөгде иіссіз.</p> <p>Дәмі: өнімнің осы түріне қарсы, сыртқы дәмі жоқ.</p> <p>Түсі: ашық қоңырдан қара қоңырға дейін</p>
10	<i>Себуге арналған құмшекер</i>	40	40		120	
11	<i>Ас тұзы</i>	0,5	0,5		1,5	
12	<i>Жедел ашытқы</i>	3	3		9	
13	<i>Ауыз су</i>	20	20		60	
Шығу				200		